

Eidsvoll 1814, 3-4 trinn

SKRIFTLIG GJENGIVELSE AV OMVISNINGEN «17. MAI OG GRUNNLOVEN»

Utendørs

Her er Eidsvollsbygningen. Der skjedde det mye for 200 år siden, i 1814. Det har jeg lyst å lære litt mer om. Vil du bli med? Kom da! Kanskje det er en guide. Jeg går og spør.

- Hei! Er du guide her?
- Ja, jeg heter Rannveig og er guide på Eidsvollsbygningen.
- Så flott! Hei, jeg heter Line Beate.
- Hyggelig.
- Kan du fortelle litt om bygningen?

Jeg kan gi dere en omvisning. Kjempefint at dere kom akkurat nå! I år, i 2014, hvor det er 200-årsjubileum for Grunnloven, og tillegg en nyrestaurert Eidsvollsbygning. Da foreslår jeg at vi bare går inn.

Vestibylen

Velkommen inn i Vestibylen, i huset til Carsten Anker. Dette huset var eid av en veldig rik mann, som het Carsten Anker. Men vet dere hvorfor vi feirer 17. mai? Jo, det er fordi det var da Grunnloven ble skrevet. Det er derfor vi sier at Norge har bursdag 17. mai. Den norske Grunnloven ble skrevet i dette huset. Nå skal dere få lov til å være med på en tidsreise tilbake til 1814. Og så skal dere få løse en rebus, finne et løsningsord. Hvis dere klarer å finne løsningsordet, får dere se bursdagsbarnet, nemlig Grunnloven, og Rikssalen der de i 1814 satt og skrev Grunnloven.

Som jeg nevnte i sted var Carsten Anker en rik og mektig mann i 1814. Kanskje en av Norges rikeste og mektigste menn. Og han hadde råd til å ha et så stort og flott hus som Eidsvollsbygningen. Her i Vestibylene ser vi noen søyler, og da lurte jeg på. Altså, dette er første oppgave i rebusen. Hvilket land forbinder dere med søyler som dette? Hellas er riktig. Da kan dere skrive en H, som er første bokstav i løsningsordet. Men vi kan ikke bli stående her. Vi må gå inn i det første rommet.

Hagestua

I 1814 hadde Norge og Danmark vært i union i over 400 år. Vi hadde hatt felles konge med Danmark, og den siste kongen het Fredrik 6. Fredrik 6. var en eneveldig konge. Vet dere hva det betyr? At kongen er eneveldig. Det betyr at han kunne bestemme alt. Han kunne for eksempel bestemme hvem som skulle ha de fineste jobbene, hvem som skulle i fengsel, og hvor høye skattene skulle være. Hvordan tror dere det var å bo i et slikt land? Jeg tror det var et ganske urettferdig samfunn.

På begynnelsen av 1800-tallet var Norge og Danmark med i en krig. Vet dere hvilken krig det var? Det var Napoleonskrigene. Napoleonskrigene herjet gjennom Europa, og den dansk-norske kongen valgte å være på Napoleons side. Det var ikke så lurt, for Napoleon taper til slutt krigen. Og de som er med på å slå Napoleon er blant andre Sverige og England.

I oppgjøret etter krigen bestemmes det at svenskene, altså Sverige, skal få Norge som en krigsgave. Så da blir det bare bestemt at den danske kongen skal gi Norge til Sverige. I 1814 var kronprins Carl Johan konge i Sverige.

- Carl Johan, du var jo fremdeles nede i Europa og krigen da du skulle overta Norge. Derfor stod du ikke klar til å overta Norge når du hadde retten på å få landet.

Men her på Eidsvoll var det en annen kronprins, kronprins Christian Frederik, den dansk-norske arveprinsen.

-Kronprins Christian Frederik, du vil vel ikke at Norge skal bli en del av Sverige?

Det ville han ikke, for det ville bety at han mistet en del av sitt rike. Kronprins Christian Frederik ville at Norge skulle bli et selvstendig land. Derfor inviterte han 21 stormenn til dette rommet her, Hagestua, den 16. februar 1814. På dette møtet bestemte de at Norge skulle bli et selvstendig land og at Norge skulle få sin egen grunnlov. De bestemte også at prins Christian Frederik skulle velges til konge.

Før vi skal gå videre inn i stuene der prins Christian Frederik bodde, våren 1814, skal dere få neste rebusoppgave. Nå lurere jeg på om dere har fulgt med på det jeg har sagt. Oppgaven er som følger: I 1814 hadde Norge og Danmark vært i ... i over 400 år. Ja, union. Da er det U. Nå har dere to bokstaver i løsningsordet. Nå skal vi gå inn i selskapsstuene der prinsen bodde i 1814.

Prinsens spisestue

Nå har vi kommet inn i Nystuen. Det er et av rommene i selskapsfløya. I huset til Carsten Anker har vi en selskapsfløy, som er den nordre fløya. Den søndre fløya, som er på motsatt side av huset, er den private delen av huset. Det var der familien bodde. Dette rommet, Nystuen, brukte prins Christian Frederik som spisestue. Hver kveld under riksforsamlingen ble det dekket et flott taffel til prinsen, hvor han inviterte 12 av Eidsvollsmennene til å spise middag sammen med seg.

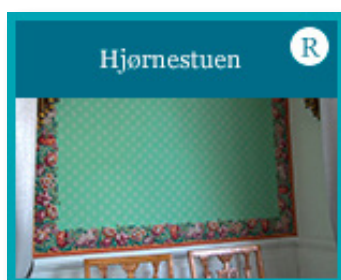

Audiensværelset

Nå står vi i prins Christian Frederik sitt Audiensværelse. Audiens betyr å få et møte med en kongelig. Alle de 112 mennene kom hit for å møte prinsen 10. april, men selvfølgelig ikke alle samtidig. Fra Akershus amt var det tre representanter. Det var Christian Magnus Falsen, Peder Anker og Christian Kollerud. De kom inn disse dørene og inn i dette rommet. De gav prins Christian Frederik noen adresser og fullmakter, som hadde blitt skrevet i Akershus amt da det ble holdt valg på representanter. Fullmaktene og adressene var "smiskete" brev som skulle hylle prinsen. De har veldig fin skrift, men den er litt vanskelige å lese. Vi har derfor oversatt til mer forståelig skrift, så nå skal jeg lese et lite utdrag.

Kjære prins. De er både modig og flott. Tusen takk for at De, Deres kongelige høyhet, beskytter oss mot de svenske volds mennene. Deres kongelige høyhet må alltid passe på oss. De er vår redningsmann.

De så på prinsen som en redningsmann, at han skulle stå ved nordmennenes side og kjempe mot “voldsmennene”, som de kalte svenskene som skulle erobre Norge. Da de hadde gitt fra seg fullmaktene og adressene og blitt godkjent som Eidsvollsmenn, fikk de et adgangskort med navnet sitt. Prinsen var nemlig litt redd for at svenske spioner skulle snike seg inn og spolere hele opplegget her på Eidsvoll. Derfor var det viktig at alle hadde adgangskort og kunne vise at de var riktige Eidsvollsmenn. Før vi nå går videre, må dere ha en ny rebusoppgave. Da lurer jeg på om dere har fulgt med. Hva var det siste ordet i teksten jeg leste opp? Ja, det var “redningsmann”. Da kan dere skrive en R. Nå har dere fått tre bokstaver. Da er det bare to igjen.

Hjørnestuen

Prins Christian Frederik fikk bruke tre rom i selskapsfløyen som sin egen leilighet, våren 1814. Nå står vi i det tredje rommet, som prinsen brukte som sin dagligstue. I taket er det takmalerier av greske guder. Dere husker kanskje vi snakket om søylene i Vestibylen? Og at Carsten Anker var opptatt av Hellas? I dette rommet er det altså greske guder. Her borte kan vi se Zevs, og her er Apollon. Nå skal dere få en ny rebusoppgave. Og da lurer jeg på: Hva kalles det som er rundt bilder? Ja, det er rammer. Så R er neste bokstav. Når vi nå går videre skal vi gjennom den døra her. Og som dere ser, skal den egentlig ikke synes. Den skal gå i ett med veggen. Den fører egentlig inn i en hemmelig gang.

Det hvite værelset

Da har vi gått opp i 2. etasje. Vi har gått fra selskapsfløyen og over i den private delen av huset. Og som vi kan se, er det litt annerledes her enn de fargerike rommene i selskapsfløyen. Rommene der nede var mer påkostet enn rommene i den private delen av huset. Rommet vi er i nå var en del av Carsten Ankers egen leilighet. Kona hans, Hedvig Anker, bodde nede i 1. etasje. Så selv om de var gift, bodde de i hver sin etasje.

Nå lurer jeg på: Hva var etternavnet til han som bodde her i huset? Anker, det stemmer. Da blir det en A, og det er den siste bokstaven i rebusen. Da tror jeg dere har fått et løsningsord. Hurra? Ja, det stemmer. Dere er kjempeflinke! Og jeg lovte at dere skulle få se Grunnloven og Rikssalen, så da går vi inn dit.

Konstitusjonskomiteens værelse

(Samtale med Falsen, Falsen har første replikk)

- Stopp en hal! Hva skal dette bety?

- Hva, får vi ikke komme inn?

- Hvem er dere? Skal dere inn i Rikssalen? Helt umulig!

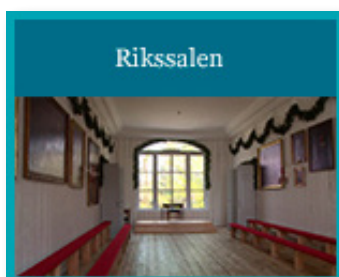
Rikssalen er stengt. Vi har en grunnlov som ligger der, klar til signering. Vi kan ikke tillate at fremmede kommer inn og ødelegger prosessen. Såfremt dere ikke har et passord som garanterer for deres lojalitet til nasjonen og Grunnloven, så kan jeg ikke tillate dere å komme inn.

- Et passord? Kan det være løsningsordet på rebusen? Ja, vi prøver det "Hurra?"

- Hurra! Ja, det er helt riktig! Glimrende! Beklager at jeg var litt mistenksom. Dette er meget spennende tider, så man kan aldri være for forsiktig.

- Det forstår vi.

- Mitt navn er Christian Magnus Falsen. Jeg er sorenskriver i Follo, men her på Eidsvoll er jeg representant for Akershus amt. Hvis dere blir med meg så skal vi se på Rikssalen. Bra!

Rikssalen

(Samtale med Falsen, Falsen har første replikk)

- Ja, dette er altså Rikssalen, hvor 112 menn satt i seks uker. Her har det vært uenighet, men til slutt enighet om en grunnlov vi alle vil skrive under på, og om at vi ønsker prins Christian Frederik som vår konge. Så i kveld, 17. mai 1814, skal vi ha en grunnlovsmarkering, en slags 17. maifest, tenkte vi. Rannveig, er det det De heter?

- Ja!

- Skal dere ned i kjelleren?

- Det skal vi.

- Kunne De bedt kokka om å stille opp litt mat til i kveld?

Vanligvis spiser vi kalvesteik, men 17. mai krever noe annet.

Kanskje pølser! Vi er 112 menn. Tre pølser per person, passer det?

Ja, (regner) 336 pølser trenger vi.

- 336?

- Ja, og så må vi ha dessert. Hm, bløtkake passer. Glimrende! 336 pølser, samt bløtkake til 112 personer. Klarer du det?

- Jeg skal gi kokka beskjed.

- Glimrende! Tusen takk for hjelpen! Ha en fortsatt fin dag her på Eidsvoll. Jeg må trekke meg tilbake og fullføre noen dokumenter.

- Takk skal du ha.

Nå var dere heldige som fikk møte selveste grunnlovens far, Christian Magnus Falsen! Men jeg har jo lovet dere å få se på bursdagsbarnet. Her er den. Dette er Grunnloven. Selvfølgelig ikke den ekte. Den er jo i Stortinget, og blir trygt passet på der, men vi har noen kopier som vi er stolte av. I Grunnloven står alle paragrafene de ble enige om i 1814, 110 paragrafer. Og den var jo ferdig på 17. mai. Det er derfor vi feirer 17. mai. Fordi Grunnloven var ferdig den dagen.

Samme dag som Grunnloven ble ferdig, ble Christian Frederik valgt til Norges konge. Han lovte i sin trontale å styre etter Grunnloven som det norske folk hadde vedtatt. Han skulle ikke være en eneveldig konge, som Frederik 6. hadde vært.

Christian Frederik skulle styre etter Grunnloven. Men vi må jo ikke glemme Carl Johan! Hva tror dere han sa til dette? At Norge hadde blitt et eget land, fått sin egen grunnlov og valgt sin egen konge. Nei, det likte han ikke. Så han gikk til krig mot Norge. Det ble en kort krig mellom Norge og Sverige i 1814. Hvem tror dere vant? Var det Norge eller Sverige? Vi kunne ønsket det var Norge, men Sverige vant den krigen.

- Så beklager, Christian Frederik, jeg må ta fra deg krona di. Du får ikke være konge av Norge lengre. Du drar da tilbake til Danmark, og blir senere konge der.

- Carl Johan, du som har hatt retten på å få Norge, godtar du den norske Grunnloven, så du kan bli konge av Norge. Veldig bra! Kjempeflott!

Men dere, vi har jo et oppdrag. Vi skal jo ned til kokka og si fra hva Falsen vil spise til middag. Da tror jeg vi skal gå en tjenertrapp, leke at vi er tjenere og ikke gå hovedtrappa som vi gikk i sted. Hvis dere blir med nå, så skal vi gå tjenertrappa ned til kjelleren.

Kjøkkenet

Velkommen ned i kjelleren, her både bodde og jobbet tjenerne. Denne er altså rekonstruert, vi har bygd den opp igjen på nytt etter gamle tegninger og beskrivelser. Her i kjelleren er det rom for tjenerne, spiskammers, vinkjeller lagerrom og folkestue, der tjenerne spiste. Og her er også kjøkken, selvfølgelig. Vi banker på døra og ser om kokka er der.

(Samtale med kokka, hun har første replikk)

- Ja! Kom inn!

- Hei!

- Kommer dere?

- Vi lurte på om vi fikk komme inn i kjøkkenet ditt?

- Ja, det må dere gjerne gjøre. Men jeg har jo egentlig ikke lov å ha besøk her, er dere mange?

- Nei, det er ikke så mange.

- Kom inn da, så kan dere gå bort her.

- Jeg vet jo at du ikke får ha besøk.

- Ja, det er veldig strengt. Det er ikke jeg som bestemmer det.

- Det er vel frøken Harvard det.

- Ja, det er husholdersken. Og får hun vite at jeg har hatt folk her, får jeg så øra flagrer!

- Ja, nettopp. Men du har vel mye å gjøre, jeg ser du har fyrt opp.

- Ja, nå brenner det bare ut. Jeg har stekt flatbrød. De får jo selvfølgelig flatbrød ved siden av kalvesteika. Det som lå under takka stikker jeg borti der. Nå er det jammen tomt her også, ellers skulle dere fått en smaksprøve. Jeg har vært og levert alt.

- Men det går vel med mye ved?

- Ja, det skal jeg love deg det gjør! Nå begynner det å minke her. Per, tjener, henter ved til meg. Jeg er heldig som har så mye god hjelp, men jeg skal love deg det går mye ved. Her er bakerovnen min. Denne må jo fyres opp om morgenen. Anne fyrer opp tidlig om morgenen. Hun fyller denne med ved, og fyrer jevnt og trutt i bortimot fire timer. Så kan vi gjøre ren denne, og så er den klar. Da kan vi steke det vi skal steke her inne.

- Ja, og jeg lurer på hva Eidsvollmennene får å spise.

- Det er kalvesteik og flatbrød, og noen ganger grønnsakssuppe.

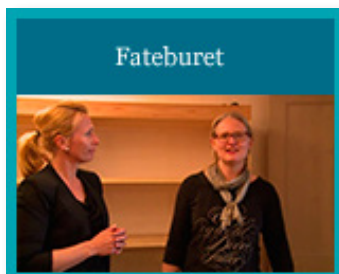
- Så det er kalvesteik hver dag?

- Ja, det setter de pris på.

- Jaja, men prinsen skal også ha mat. Lager du maten hans også?
- Nei, han har med seg egen kokk. Han har tatt med en franskmann. Det skal jo være litt finere mat til prinsen, vet du. Duger ikke med kalvesteik og flatbrød der i gården! Han har tatt med denne franskmannen, så han får syltet laks, karmenade med brun saus, og sitronterte til dessert. Skal være fint, vet du.
- Men har du lært noe nytt av den kokken?
- Nå synes jeg ikke du skal være frekk, for jeg har laget mye fin mat før.
- Ja, det regner jeg med.
- Men den sylta laksen har jeg fått sansen for. Det tror jeg jeg skal servere Anker når han er hjemme igjen. Det tror jeg sannelig jeg skal gjøre.
- Når Anker kommer hjem, sier du. Er han ikke hjemme?
- Nei, han er i London. Han har blitt regjeringsråd, så han jobber for prinsen.
- Ja, nettopp.
- Det er stas vet du. Så der er han.
- Ja, men du har vel litt hjelp her. Hvor tror du Anne er?
- Ja, der sier du noe. Jeg må se om hun er på rommet sitt. For hun skulle vært her for lenge siden. Anne? Nei, er ikke her, hun. Jeg er neimen ikke sikker på hvor hun er. Her ligger jo kålen også, den skulle vært skåret opp for lenge siden.
- Har hun hentet vann i dag?
- Ja, det har hun. Se den fine vanndunken min. Joda, jeg så henne komme opp fra elva med bøttene.

- Men mens jeg husker det, vi snakket med Falsen i stad og han var litt sulten. Jeg tror du må gjøre om på menyen til i kveld. Han ville ha pølser.
- Pølser? Men jeg har jo laget kalvesteik!
- Han ville ha pølser til hele riksforsamlingen, 336 pølser.
- 336 pølser?
- Og bløtkake til alle sammen.
- Bløtkake. Ja, kaka skal jeg klare å ordne. Men 336 pølser? Veldig rart tall.
- Det er tre til hver.
- Ja, akkurat! Nå skjønner jeg.
- Pølser? Ja, da må jeg sitte og lage dette da.
- Så du har ikke noe på lager?

- Nei, det har jeg ikke.
- Men de ble ferdig med Grunnloven i dag.
- Da skal jeg hive meg rundt og ordne pølser.
- Så det blir skikkelig 17. maifest!
- Ja, da må jeg nesten gå i kjelleren og se.
- Men så bra, da går vi videre vi.

Fateburet

Nå er vi ved veis ende. Vi har gått runden i huset, og sett noen av rommene. Det er selvfølgelig mange flere rom her i huset. Som dere sikkert har skjönt, er 1814 et veldig innholdsrikt år. Vi har jo blant annet tre konger i løpet av ett år. Det har jo ikke skjedd så ofte. Vi starter året 1814 i union med Danmark og en dansk konge. Så velger vi en dansk prins til norsk konge. Og på slutten av året er vi i union med Sverige, og har en svensk konge. Så tre konger i løpet av ett år.

1814 er av mange historikere blitt kalt et mirakelår. Mye på grunn av Grunnloven selvfølgelig, som forandret Norge. Takk for besøket! Veldig hyggelig at dere kom hit og fikk se disse rommene. Nå skal jeg låse opp kjellerdøra, og dere skal få gå ut der.